Якось дроворуб рубав дрова на березі річки. Хотів наготувати в'язку та продати в місті, щоб заробити бодай на хліб, бо був бідний і, крім своїх рук та вислюка, не мав нічого. Навіть стара хатина, в якій жив із жінкою та трійком дітей — не його, чужа.

Знайшов він товсту суху гілляку на чинарі, хотів зрубати, замахнувся, а сокира вирвалася з рук і шубовснула в річку. У найглибшому місці впала.

— Цього ще мені треба до злиднів! — вигукнув сердега. Сів на камінь і заплакав з розпачу.

— Мало того, що сьогодні я нічого не зароблю й родина буде голодна,— слід ще й сокиру нову купити. А де ж я на неї візьму грошей? Чому моя доля така нещаслива?

Почув його плач бог Гермес і одразу спустився з Олімпу.

— Піду подивлюся, що то за чоловік. Чи гідний він моєї допомоги, чи ні?

Прикинувся подорожнім і з'явився перед дроворубом.

— Чого плачеш, чоловіче добрий? — питає.

— Ох, упустив сокиру в річку,— відповідає той,— і тепер нічим мені працювати, бо другої не маю. І купити нема за що, дуже я бідний.

— Не журися,— мовив подорожній,— зараз я її дістану.

І пірнув у воду. За мить виринув, тримаючи в руці золоту сокиру, що вогнем спалахнула на сонці.

— Оце вона? — питає.— На, візьми.

Дроворуб аж рота роззявив з подиву. Але за мить вигукнув:

— Це не вона! Не вона! У мене — золота сокира? Де б я її взяв?

Подорожній знову пірнув у річку, а коли виринув, у руці в нього була срібна сокира.

— Оце вже, мабуть, вона!

— Дякую, чоловіче добрий,— каже дроворуб,— але й срібної сокири не було в мене. Не можу я брехати чи брати річ, яка мені не належить.

— Не сумуй, матимеш і свою.

Подорожній пірнув ще раз і виринув із залізною сокирою — пощербленою, з потрісканим старим топорищем.

Дроворуб зрадів:

— Оце моя! Щиро дякую тобі, чоловіче добрий! Тепер я працюватиму до вечора, тепер у мене буде що продати.

І, взявши сокиру, заходився рубати дрова.

— Стривай-но хвилину! — сказав подорожній.— Я — Гермес. Почув твій плач і прийшов тебе випробувати. І я впевнився — ти чесний чоловік, бо не хотів узяти золоту й срібну сокири. Але забери їх: це тобі мій дарунок. Продай їх та й господарюй на здоров'я. Тільки будь завжди чесним, таким, як зараз.

З цими словами Гермес зник, а дроворуб подався в село й розповів сусідам про свою пригоду.

І ось один заздрий сусіда подумав:

"Піду-но і я до річки, може, й мені доля всміхнеться, і я вернуся додому з золотою та срібною сокирами. Або ні, візьму краще мотику, вона більша".

Рано-вранці взяв він величезну мотику, пішов до річки, вкинув її в воду, а сам сів на березі й почав плакати та приказувати:

— Ой, потонула моя мотика, впала в річку... Що мені робити? Я ж бідний чоловік, не маю грошей на нову. Як тепер працюватиму, як зароблятиму діточкам на хліб?

Почув Гермес і помчав до нього. Питає, чого він плаче, а чоло вік відповідає, що впустив мотику в річку, а без неї не можна працювати в полі.

— Не сумуй,— каже бог,— я пірну у воду й дістану твою мотику.

Стрибнув у річку й виринув з золотою мотикою.

— Твоя? — питає.

— Моя! — вигукнув чоловік, і очі йому жадібно заблищали.— Ох, любий мій, як тобі я віддячу?

І простяг руку до мотики.

Але обличчя Гермесові потемніло з гніву, й він кинув золоту мотику далеко в річку.

— Я — Гермес! — прогримів він.— Я знаю, яка була в тебе мотика! Я почув твій плач і прийшов тебе випробувати. Бачу — ти поганий чоловік, бо хотів мене ошукати. Аби ти сказав правду, я подарував би тобі золоту мотику. Але тепер не матимеш і своєї. Це тобі плата за брехню.

Сказав — і щез.